

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת תצוה-זכור תשפ"ה

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

מי לא מופיע בפרשה?

פרשה עד שכבר הגענו אל הפרשה הכי רחוקה מפרשת 'כי תשא' והיא פרשת 'תצוה' שהיא הסמוכה לה, ורק בה נמחה שמו של משה רבינו. – הרי לנו טעם נפלא מדוע נמחה שמו דווקא בפרשת תצוה!

מעתה נוכל להקשות קושייה עצומה. הנה, משה רבינו לא הוזכר שמו בפרשה זו משום שקללת צדיק אפילו על תנאי באה, והקושייה היא: מה עם מיצוי הדין עם בני ישראל עצמם, הרי הקב"ה אמר בכבודו 'מי אשר חטא לי אמונתו מספרי', לצערנו הרב ידוע ומפורסם כי עם ישראל אכן חטאו, הם עשו את העגל והרי הקב"ה אמר דברים אלו, אם כן מן הראוי היה למחות את 'שמו' ישראל מן הספר?

אכן בס"ד עשיתי בדיקה על המילה 'ישראל' כמה מופיעה בתורה יצא שהיא מופיעה בתורה כ- 512 פעמים ואכן נמצא כי מעת שמופיע השם 'ישראל' בפעם הראשונה [פרשת וישלח] עד סוף התורה, אין פרשה שלא מופיע בה השם 'ישראל'. אם כן, השאלה נמצאת במקומה מדוע אין פרשה ששם 'ישראל' אינו נמצא? אחר מחשבה עשיתי חיפוש שוב פעם על המילים 'בני ישראל' וכאן נמצא דבר מעניין כי השם של 'בני ישראל' מפרשת וישלח עד חומש דברים מופיע בכל הפרשות חוץ מפרשה אחת – והיא פרשת וישב.

נוכל לתת טעם בדבר. הנה פרשת וישב היא פרשה שהיה בה שנאת חינוס בין 'בני ישראל' וכמו שפירש רש"י על הפסוק 'נסעו מזה' – נסעו מן האחוות. ע"כ, הרי שם לא התנהגו כמו בניו של איש אחד. ומשם נחסרה המילה 'בני ישראל'.

ונוכל לבאר מדוע דווקא המילה 'בני' נחסרה? יש לומר: הנה, הקב"ה אמר 'מי אשר חטא לי אמונתו מספרי', ובגמרא אמרו חז"ל: 'זדי זהב'. מאי ודי זהב? אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל אמרי דבי רבי ינאי אין ארי נזהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה שנאמר 'וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל'. (ברכות דף לב).

הרי לנו שכביכול האהבה היתרה שהקב"ה השפיע להם לישראל היא שגרמה לחטא. ההנהגה של הקב"ה עם ישראל כבנים אהובים, היא שגרמה להם לעשות את העגל. הרי כי המילה 'בני' היא שחטאו, לכן נמחק 'בני' – ולא ישראל!

וזה שאחר הקללות בפרשת 'כי תבוא' נסמכה פרשת 'נצבים', בה אומר משה רבינו לישראל: 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם...'

ביאר רש"י על פי המדרש: למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם 'אתם נצבים היום', הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם בלייה והרי אתם קיימים לפניו: עכ"ל.

לפי הנאמר, דברי משה נפלאים. אומר משה רבינו לישראל, אני שהוצאתי מפי קללת חינוס, הרי השם שלי יצא מפרשת 'תצוה', אתם שהקב"ה הוציא מפיו 'מי אשר חטא לי אמונתו מספרי' – אינו מחה את שמכם כלל מהספר – המילה 'ישראל' כתובה בכל פרשיות התורה. הקב"ה הוריד רק את התואר 'בני' – אם כן, ראו כמה גדולה מעלתכם לפני המקום.

יהי רצון שנרגיש את אהבת הקב"ה אלינו תמיד ונכתב לפני הקב"ה בספרים הטובים, אמן!

ואתה תצוה את בני ישראל... מוזכר בדברי חכמים כי שמו של משה רבינו אינו מופיע בפרשתנו על אף שמופיע בכל הפרשיות כולם, מחומש 'שמות' – בו נולד משה רבינו, עד חומש 'דברים' – שבו עומד ומדבר אל בני ישראל לפני מותו [שמו של משה רבינו מופיע בכל חומש דברים חוץ מארבע פרשיות: עקב, שופטים, כי תצא, נצבים].

מהי הסיבה שאין מוזכר שמו בפרשה זו? מבואר משום שבפרשת 'כי תשא' אמר הקב"ה למשה: 'הרף ממני... ואמחה את שמם מתחת השמים ואעשה אותך לגוי גדול' או אז משה רבינו עומד בתפילה ואומר 'ועתה את תשא חטאתם ואם אין מהני נא מספרי אשר כתבת' הרי שהוציא קללת חינוס מפיו, כידוע קללת צדיק אפילו על תנאי באה.

מעתה השאלה היא, אם דברי משה נאמרו בפרשת 'כי תשא', לכאורה מן הראוי להימחק שמו בפרשיות הבאות לאחר מכן ולא בפרשיות שהיו קודם לכן כמו בפרשת 'תצוה'?, אכן, נמצאו טעמים לדבר. משה רבינו אמר 'ואם אין מהני נא מספרי' – נוטריקון ספר ד', דהיינו הספר העשרים מתחילת התורה. הפרשה העשרים מבראשית הינה פרשת 'תצוה'.

טעם נפלא נוכל להביא, על פי ביאור הפסוק במגילה העוסק בהפלת הפור שהמן עשה. נאמר כך: 'בחדש הראשון הוא חדר נסן בשנת שתיים עשרה לפקד אֶחָשׁוּרֹשׁ הפיל פור הוא הגורל לפני הקן מיום ליום ומתחיל לחדש שנים עשר הוא חדר אָדָר' (אסתר ג, ז-ח).

מבאר המלבי"ם כך: הגורל הזה היה מין ממני הגורלות שנקרא שמו פור, והגורל הזה היה רגיל לפני המן להגריל בו בכל עת, וע"י הגורל הזה הגריל מיום ליום, הנה הגורל היה בשלשה עשר בניסן (כמ"ש בפסוק "ב) ובדאי מחשבת המן היה לנקום בעם ה' תיכף והתחיל בגורלו מן ארבעה עשר בניסן שהוא יום המחרת, ולא עלה בידו. ושוב הגריל על ט"ו ט"ז ניסן ותמיד דחהו הגורל עד סוף ימי החודש, וכיון שהגיע לחדש הבא התחיל מיום א' של אייר ודחהו הגורל מיום ליום עד יום האחרון שהוא י"ג אייר, כי הגורל מוכרח ליפול על יום אחד מימים הנגדלים, והיה בהשגחת ה' שיפול על יום המאוחר, כדי שירחיבו ישראל זמן.

אח"כ חשב המן בלבו אולי החודש אינו מצליח והתחיל להגריל על החודשים והתחיל מניסן שעומד בו ולא עלה הגורל, וכן דחהו הגורל מחודש לחודש עד החודש האחרון שהוא אדר, ושוב לא הגריל על ימי החודש כי כבר בגורל הראשון יצא יום י"ג, ובא גורל על י"ג אדר, ואם היה מגריל על החודשים תחלה, וממילא היה נופל ג"כ על אדר שהוא חדש המאוחר ואח"כ היה מגריל על הימים היה בא הגורל על יום האחרון של חדש אדר. אבל יען הגריל על הימים תחלה, ולא היה במחשבתו להגריל על החודשים נפל על היום האחרון מיום י"ד שהתחיל בו שהוא יום י"ג הבא.

ועל כך אומר הכתוב: 'מיום ליום ומתחדש לחודש'. תחלה דחהו הגורל מיום אל יום ואח"כ מחודש אל חודש, עכ"פ מן הגורל הזה כבר היה לו לראות שעצת ה' הופיע בגורל הזה להרויח זמן לתשועת ישראל, ועל זה אומר 'הוא הגורל לפני המן', שהגורל הזה היה מוכן לפני המן למפלתו: עכ"ל. הרי לנו דבר נפלא. הקב"ה בשל אהבתו הגדולה לישראל דחה את גזירת המן ככל האפשר ומכיון שהמן עמד בחודש י"ג ניסן, הדחייה הייתה אל החודש הכי רחוק האפשרי, ואל היום הכי רחוק בחודש.

בעניינינו, הקב"ה אוהב את משה רבינו ואינו חפץ להוציא את שמו מן ספר התורה, בשל כך קללת הצדיק שהייתה אמורה לעשות רושם על חינוס, נדחתה פרשה ועוד

מקצת דיני משלוח מנות

כתב שולחן ערוך סימן תרצה סעיף ד' חייב אדם לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו, שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים הרי זה משובח. ומקור הדין הוא מהגמרא מגילה ז'. וז"ל הרמב"ם פ"ב מהל' מגילה הט"ו.

הטעם למצוות משלוח מנות

מצונו שני טעמים עיקריים:

א. רבי שלמה אלקבץ בספרו מנות הלוי (דף רח ע"א בד"ה והיהודים, השני) כתב וז"ל: ויתקנו משלוח מנות איש לרעהו, כמו שהיה עניינם להקהל כאיש אחד ולעמוד על נפשם, כל אחד עם חבירו, היפך דברי איש צר ואויב שאמר על בני, ישנו עם אחד מפוזר ו"מפורד", שיש ביניהם פירוד לבבות. ע"כ. ומבואר הטעם למשלוח מנות בכדי להרבות אהבה ואחוה בין איש ובין רעהו.

ב. תרומת הדשן סימן קיא כתב שהטעם למשלוח מנות בכדי שיהיה לכל אחד ואחד סיפק לקיים סעודת הפורים כהלכה.

ויש הפרש גדול למעשה בין שני הטעמים, ולדינא אנו חוששים לשני הטעמים וכפי שיתבאר.

בשר ועוף חי: מעיקר הדין יוצאים ידי חובה גם במנות בשר חי ואין צריך שיהיה מבושל בדווקא. אולם בעוף חי ממש שלא נשחט אין יוצאים ידי חובה. (פרי חדש סימן תרצה ס"ח, וחולק בזה על מהר"ל ומג"א. וכן העלה מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל בספרו חזון עובדיה – פורים עמוד קיח בהערה).

אם שלח עוף שחוט ונמצא טרף, צריך לחזור ולשלוח שוב. חזו"ע הערה מא. ואפילו אם שלח בשר שאינו חלק בית יוסף לספרדי, אף שהוא כשר לבני אשכנז, לא יצא ידי חובה. חזו"ע הערה מב בד"ה ודע.

מנות עם חומר משמר (קופסאות שימורים)

אפשר ליתן למשלוח מנות מקופסאות שימורים כמו סרדינים וכיוצא בזה אף שיש בהם חומר משמר ועומדים הם לזמן רב, ואין לחוש שלא יאכלם בסעודת הפורים וישמרו לזמן אחר, ולא דמי לעופות חיים שבהם חוששים פן יחוס עליהם וימנע מלשחטם מיד. (חזו"ע פורים ודלא כמו שנסתפק בזה בספר מועדים וזמנים חלק ב ס"ס נד)

בגדים וסדינים, טבק הרחה וקופסת סגריות: אין יוצאים יד"ח במשלוח מנות של בגדים וסדינים וטבק הרחה וקופסת סגריות וכיו"ב כל שאינו דבר מאכל, שהרי לדעת תרומת הדשן הטעם הוא בכדי שיהיה לאדם יכולת לקיים את סעודת הפורים ולכן צריך דברי מאכל בדוקא.

נתינת מעות: אין יוצאים ידי חובה בנתינת מעות אפילו שיכול לקנות בהם דברי מאכל. (תרומת הדשן ושלא כדעת שו"ת הלכות קטנות)

חידושי תורה: השולח לחבירו חידושי תורה ופרפראות אינו יוצא יד"ח. ושלא כמו שכתב בירחון המאסף שיוצאים בזה ידי חובה לשני הטעמים, הן לטעמו של הרב מנות הלוי שהוא בכדי להרבות אהבה ואחוה, והן לטעמו של תרומת הדשן שהוא בכדי שיהיה לאדם צרכי סעודת הפורים, מאחר וכל משרת הסעודה היא להרבות בשמחה, ופיקודי ה' ישרים משמחי לב. והובא בחזו"ע עמוד קכז וכתב ע"ז דדברים הללו אינם אלא דרשות בעלמא ואינם הלכה, דמשלוח "מנות" בעיני וליכא.

משקה ודבר מאכל, שני מיני משקים: יוצאים יד"ח גם בבשר ובקבוק יין וא"צ שני מיני אוכלים בדוקא, כיון ששתיה בכלל אכילה היא. (תרומת הדשן). ואפילו שלח שני מיני משקים בלבד יצא, וכדכתיב לכו אכלו משמנים ושנתו ממתקים (משנה ברורה

המשך בעמ' 3

תביעה מחברת ביטוח נזק מבוטח

שאלה: ראובן התנגש תוך כדי נסיעה ברכבו של שמעון, ובהערכה ראשונית הוא גרם לו נזק המוערך ב- 1500 ₪, שניהם עצרו בצד הדרך וראובן הפוגע הודה והתנצל, שמעון ביקש את פרטי חברת הביטוח של ראובן אך ראובן אמר לו שהוא מוכן לשלם לו במזומן את התשלום ובלבד שלא יתבע את חברת הביטוח, כי חברת הביטוח להבא תעלה לו את פרמיית הביטוח וזה לא שווה לו, שמעון הסכים להסדר זה, ואכן מיד הוציא שמעון עט ונייר וסיכמו את הדברים בכתב. כשראובן העביר את הכסף לשמעון התברר לשמעון הנפגע שלראובן הפוגע יש בפוליסת הביטוח שלו סעיף הכולל שאם ראובן יפגע ברכב אזי תינתן לנפגע אופציה לקבל רכב חילופי בזמן שרכבו בתיקון, וכעת שמעון דורש מימוש סעיף זה לקבל רכב חילופי בזמן התיקון ענה ראובן שהוא כבר שילם על הנזק שהוא עשה וזה גם מה שההלכה מחייבת והוא אינו מחוייב לשלם לו שכירות רכב חילופי כי הם לא תבעו את הביטוח. היכי נדיינוה דייני להאי דינא?

תשובה: אם עיקר התביעה הייתה כנגד המזיק בלבד הוא אכן צודק שמן הדין הוא אינו חייב לשלם אלא על הנזק הספציפי אך לא על ההפסדים שנגרמו ממנו כמו שכירות רכב חילופי.

נימוקים: ישנם מספר מקרים המובאים בפוסקים שאדם שגורם נזק לחבירו על ידי מניעתו בשימוש של חפציו שאינו חייב לשלם על כך, ואציין שני דוגמאות כגון: הנועל את בית חבירו ומונע ממנו לדור בו או להשכירו כמ"ש ברא"ש בב"ק (פ"ב ס' ו) וז"ל: "...כיון שלא נהנה אנ"פ שגרם הפסד לחברו דאפי' גירש חבירו מביתו ונעל הדלת בפניו אין זה אלא גרמא בעלמא..." וחזו"מ (ס' שסג סעיף ו). ודוגמא נוספת זה המעכב בהמת חבירו מלעבוד בה עיין בחזו"מ (ס' שז סעיף ו וש"ך סוף ס"ק ה) "...שסגרה בחדר שאינה יכולה לעשות מלאכה פטור". וזאת למרות שהמכניס את חבירו לחדר וסגר עליו את הדלת ומנעו מלהרוויח במלאכתו חייב לשלם על כך תשלומי שבת כמ"ש מרן (חזו"מ ס' תכ, יא) "הכניסו בחדר וסגר הדלת עליו ובטלו ממלאכתו אינו נותן לו אלא שבת בלבד" זהו חיוב מיוחד בנוקי אדם, אך בנוקי ממון זה מוגדר כגרמא כלומר שאינו ישיר שאי אפשר לחייב אותו בבית דין, אמנם יש לדעת שאף בנזק של גרמא יש חיוב לשלם בכדי לצאת ידי שמים אם נזק זה נעשה בפשיעה כמ"ש בפוסקים ועיין מנחת פתים (אריק, ס' שפ"ו סעיף ג) שאם זה נעשה בשוגג פטור אף מלצאת ידי שמים, ולפי זה אם אותו אחד גרם לתאונה בפשיעה הוא יהיה חייב בתשלום הרכב החילופי לצאת ידי שמים שלדעת כמה אחרונים יש חיוב תשלום אף על גרמא כזו של מניעת רווח, ועיניין עוד יעויין בספר משפט המזיק (ברזיל, פרק כט סעיף ב) ומשפט כהלכה (קליין, קונטרס שים שלום ס' רצב עמוד מח)

כאמור כל זה הוא אם היתה תביעה כנגד המזיק עצמו, אך בתביעה כנגד חברת הביטוח נחלקו האחרונים יש הסוברים שגם כאן אין הניזק רשאי לתבוע מהם דברים שלא היה יכול לתבוע בדין תורה מהמזיק עצמו, אך יש סוברים שהניזק רשאי לתבוע מחברת הביטוח את מה שהתחייבה לשלם ואף אם מחמת כן ייגרם למזיק הפסד, כגון: שחברת הביטוח תתבע ממנו לכסות את הנזק, יעויין בקובץ מבית לוי (ח"ז עמוד קלד, ח"ט עמוד קעו) ובספר משיב הלכה (טויבר סימן מב)

לפיכך בנידו"ד שחיובו של המזיק הוא גם מדין ערב [שהרי הוא מבקש מהניזק שמעון 'למחול' לחברת הביטוח והוא ראובן ישלם במקומה] הרי שהדין תלוי במחלוקת הנ"ל, שאם הניזק רשאי לתבוע מחברת הביטוח אף את עלות הרכב החילופי אזי המזיק שהתחייב לשלם לו במקום חברת הביטוח חייב לשלם אף סכום זה, אך לסוברים שהניזק אינו רשאי לתבוע תשלום זה מחברת הביטוח, אף המזיק לא התחייב לשלם לו על כך. ולמעשה אם כוונתו של הניזק היה לתבוע את חברת הביטוח במלוא התשלום וכדעת המקילים הנ"ל הרי שכנגד זה התחייב המזיק לשלם אף את התשלום הרכב החילופי. וכפי הנראה לא היה בדעתו של הניזק לתבוע את חברת הביטוח אלא הוא העדיף 'לסגור' את התשלום מול המזיק לכן הוא לא זכאי לדרוש תשלום עבור רכב חילופי.

בברכה יגאל אלון

ס"ק כ). וטוב להדר ולשלוח שני מיני אוכלין (חזו"ע קכד ושכן משמע מגרסת ר"ח במגילה ז: ע"ש).

מין אחד של מאכל ושני סוגי חתיכות בשר

מין אחד של מאכל כגון אורז שבישלו בשתי קדירות הדבר פשוט שאינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות דסוף סוף הוא סוג תבשיל אחד.

אולם אם עשה כל תבשיל אורז בתיבול ובטעם שונה הרי זה נחשב כשני מינים. (וכמו שמוצינו לענין מלאכת בורר במשנה ברורה סימן שיט ס"ק טו דבשר צלי ומבושל חשוב כשני מינים, וכן מוכח מהשו"ע בסימן תקנב סעיף ג לענין סעודה המפסקת בערב ט' באב שאין לאכול שני תבשילין דאפילו מין אחד בשתי קדירות חשיב שני תבשילין. וביאר המשנ"ב שם שהכונה שבקדרה אחד עשאו בלילה עבה ובקדרה אחרת עשה בלילה עבה ולכן חשוב כשני תבשילין אף שהן ממין אחד ממש).

ולענין חתיכות בשר בהמה מאברים שונים כתב בחזון עובדיה עמוד קכה דחשיבי שני מינים וכל שכן אם הן חיות ולא מבושלות כי הדבר בידו לעשות חלקן צלויים וחלקן מבושלים.

והביא שם מש"כ בספר דבר בעתו בחלק שמר תם, כי איברי הבעלי חיים שונים וחלוקים בחומריהם וטבעם וטעמם, ולא ישוה טעם אבר אחד לרעהו שבאותו בעל חי עצמו, ולכן כל אבר למנה בפני עצמה נחשב הוא ודי במין אחד. והובא בארחות חיים סימן תרצה ס"ק יב.

ולכן גם בשני חתיכות עוף כמו חזה עוף והשוק וכל שכן בשר העוף עם האיברים הפנימיים כמו הכבד והטחול חשובים כשני מינים לענין משלוח מנות. ואפילו ירכיבים של העוף והשוקיים נחשבים כשני מינים לענין זה דסוף סוף יש הבדל בחומריהם וטעמם. (וראה חזון עובדיה שבת ד עמוד קפט בהערה בד"ה כתב הפמ"ג שכתב שחלקים שונים מן העוף כגון חזה, ושוק, וכנפים, נחשבים למין אחד ולא שייך בהם ברירה וכמ"ש הארחות חיים (מלאכות שבת כז) בשם רבינו פרץ, שחתיכות של בשר לא שייך בהם דין בורר. ועכ"פ אין זה ללמוד מזה דלא חשיב כשני מנות לענין משלוח מנות, דאף שהם חשובים כשני מנות מוחמת טעמם וחומריהם, אין בהם דין בורר דסוף סוף מין אחד הם. ודו"ק.)

דג או עוף מצופה בביצה – שניצל

שניצל דג או עוף שהוא מצופה בביצה ופרורי לחם וכן בצק ממולא בשר שנקרא פסטיל או סיגרים וכן סמבוסק הנכון להוסיף להם עוד תבשיל בכדי שיהיה בודאי שני מנות. (חזו"ע קכו – קכח)

פת ותבשיל: נחשב לשתי מנות. (כף החיים סימן תרצה ס"ק מב)

שיעור סעודה במשלוח מנות

טוב שיהיה בהם שיעור סעודה וכמו שכתב בן בשו"ת זרע יעקב ס"ס יא דומיא דמתנות לאביונים.

ובערך השולחן סט"ו כתב שני"ל שאין יוצאים בכזית או ברביעית, אלא בעינן מנה יפה, שזהו לשון מנות, וכענין חתיכה הראויה להתכבד שהוא דבר חשוב. והשולחים חתיכות קטנות לא יצאו.

ועכ"פ מעיקר הדין יוצאים ידי חובה גם כשאין שיעור סעודה וכמו שכתב בלקט יושר עמוד קנח שיוציאים אפילו בתאנה אחת ותמרה אחת אע"פ שאין בשניהם שוה פרוטה. והובא כ"ז בחזו"ע עמוד קל בהערה יז ע"ש.

מנות יקרות לפי ערך הנותן

כתב בחזון עובדיה ז"ל: ראוי להזהר במצות משלוח מנות, שיהיו שתי המנות יקרות וחשובות, לפי ערך הנותן, כדי להראות חיבה וריעות למקבל, ואם המקבל עשיר ביותר, טוב שיהיו גם לפי ערך המקבל.

להפריד המנות בשתי כלים נפרדים

מי ששולח לחבירו שני מנות בכלי אחד וכגון שמניח בכלי שקדים ואגוזים וסוכריות שהם כמה מינים, יוצא בזה ידי חובה ואין צריך להפרידם בדווקא כל מין בפני עצמו בכלי מיוחד. כ"כ הגאון הרב שלום משאש זצ"ל בשו"ת שמש ומגן חלק ב סוף סימן נו ודחה בזה סברת התורה לשמה סימן קפט והובא בבן איש חי פרשת תצוה אות טז. וכן העלה בחזון עובדיה עמוד קלב הערה יט ע"ש.

אם צריך להקפיד רק במשלוח הראשון או בכלם

כל שקיים מצות משלוח מנות פעם אחת כהלכתה, אם רוצה להרבות ריעים ולשלוח עוד ועוד מנות אין צריך להקפיד בכל הדינים הנ"ל כיון שכבר יצא ידי חובה.

חזו"ע קלג ודחה בזה מה שכתב בספר תורת אביגדור סימן תרצה שכתב: נ"ל שאפילו אם כבר שלח שתי מנות לרעהו, ויצא ידי חובתו, כשרוצה לשלוח עוד מנות לרעי אחר, מחוייב לשלוח לו שתי מנות, שאע"פ שקיים המצוה, מכל מקום כיון שמוצוה לשלוח לעוד ריעים, צריך לשלוח מנות כראוי. וכו' ע"ש.

להרבות במשלוח מנות

כל המרבה לשלוח מנות לריעים הרי זה משובח שעל ידי זה מרבים חיבה וריעות בן אדם לחבירו. כ"כ הרמב"ם פרק ב מהלכות מגילה הט"ו וכ"פ בשו"ע סימן תרצה ס"ד.

משלוח מנות לפני סעודת פורים

טוב שלא לעשות סעודת פורים עד לאחר שיקיים מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים. ומכל מקום אין זה מעכב כלל ואף אם נתן אחרי הסעודה יצא וכמו שכתוב לעשות אותם ימי משה ושמוחה ומשלוח מנות איש לרעהו.

ומותר לכתחילה לטעום מעט קודם המשלוח מנות. חזו"ע קלה

מיני מתיקה למשלוח מנות

המנהג לשלוח מיני מתיקה למשלוח מנות וכמו שכתב בשו"ת כנה"ג סימן תרצה הגה"ט אות י. וכ"פ בחזו"ע קלה.

ואפילו אם המקבל אינו יכול לאכלם מטעמי בריאות כגון שהוא חולה סוכרת, בכל זאת יוצא ידי חובה כיון שראויים הם לבני ביתו. יביע אומר חלק ט סימן עד במילואים.

משלוח מנות ביום

מצות משלוח מנות ביום ולא בלילה. כ"כ הרמ"א.

נשים במשלוח מנות

אשה חייבת במשלוח מנות, ואשה תשלח לרעותה ואיש ישלח לרעהו. (רמ"א. לפי שגם הנשים היו באותו הנס.)

וכן אשה נשואה אינה יוצאת ידי חובה במשלוח מנות של בעלה.

בן סמוך על שולחן אביו וקטן

בנים או בנות הסמוכים על שולחן אביהם, אם הם מעל גיל מצוות (יג' שנה או לבת יב' שנה) חייבים במשלוח מנות. כ"כ בלקט יושר עמוד קנח שמהרא"י היה מחנך בניו למשלוח מנות. וכמדומה שהיו לכל היותר בני ט"ו שנה. והנשים שלחו מנות לרבנית. והרבנית ג"כ שלחה להן. ע"כ.

קטנים שהגיעו לגיל חינוך טוב לחנכם למצוה זו. חזו"ע קמב.

שולח מנות לגוי או למי שאינו שומר תורה ומצוות

השולח מנות לגוי לא יצא שאינו בכלל רעהו. חוות יאיר (מקור חיים סימן תרצה ס"ג)

ואם שולח למי שאינו שומר תורה ומצוות ומחלל שבת בפרהסיא, אם הוא בגדר תינוק שנשבה בדיעבד יצא, אבל אם הוא מורד בקדוש ברוך הוא, לא יצא. חזו"ע קמב סוף הערה ל.

עני המתפרנס מן הצדקה

גם עני חייב במשלוח מנות ויכול להחליף המנות עם חבירו העני שכל אחד יתן לחבירו מהסעודה שלו, וכמו שאמרו בגמרא מגילה ז: מחלפי סעודתיהו להדדי, וכ"פ בשולחן ערוך.

אבל אם נותן לו המשלוח מנות מתנה על מנת להחזיר לא יצא ידי חובה. פרי מגדים מש"ז סימן תרצד.

משלוח מנות על ידי שליח או קטן או גוי

מעיקר הדין אין צריך ליתן המשלוח מנות על ידי שליח בדוקא, ויכול ליתן בעצמו. ואם יכול להדר לכל הפחות במשלוח אחד שיעשה על ידי

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

שליח, עדיף וכמו שכ"כ החת"ס (גיטין כב:) וראה חזו"ע קמג - כמה מש"כ בזה.
 והשולח מנות על ידי גוי או קטן, גם כן יצא ידי חובה. חזו"ע שם בשם מהר"י אסאד והחת"ס ועוד.
 אין צריך לברר אם הגיעו המנות למי שנשלחו אליו, שחזקה שליח עושה שליחותו, אבל אם נשלחו על ידי קטן, צריך לברר. יביע אומר חלק ט סימן עא)
להזמין משלוח מנות מהחנות במשלוח לחבירו
 מי שנגש לחנות ומזמין מנות לשולחם לחבירו, יוצא ידי חובתו, ואפילו אם משלם בהקפה יוצא ידי חובה. חזו"ע כמה בהערה ד"ה מי.
שולח מנות לקטן
 השולח מנות לקטן, לא יצא ידי חובה. חזו"ע הערה לו בשם מאורי אור ובית עובד. ע"ש.
משלוח מנות בעילום שם
 השולח מנות בעילום שם לא יצא ידי חובה, שהרי לפי טעמו של הרב מנות הלוי שהוא להרבות אהבה ואחווה, אינו שייך כאן שהרי אינו יודע ממי קיבל, וכבר כתבנו בתחילה שאנו חוששים לשני הטעמים להלכה.
תושב חו"ל ששולח מנות לארץ ישראל קודם פורים, וכן בן עיר פרוות ששלח לבן כרך ולהיפך
 מי שקורא המגילה ב"ד ושולח מנות למי שקורא המגילה בט"ו, אם יודע שהמקבל יאכל המנות בט"ו, יוצא ידי חובה.
 וכן מי שהוא גר בחוץ לארץ ורוצה לשלוח מנות לחבירו בארץ ישראל קודם הפורים בכדי שיגיע אליו בחג הפורים, יוצא ידי חובתו באופן שאכן המשלוח הגיע לחבירו ביום הפורים.
 בספר יד אהרן (אלפנדר) הוכיח כן מדברי בעל המאור שכתב שלא יתן המתנות לאביונים קודם הפורים שמא העניים ישתמשו במעות קודם הפורים. ומשמע שאם יודע בבירור שלא ישתמשו בהן עד הפורים יכול ליתנם קודם הפורים, ואם כן הוא הדין למצות משלוח מנות. וכ"פ בחזו"ע הערה מו.
 מי שקורא המגילה בט"ו ושולח מנות ב"ד באדר למי שקורא המגילה ב"ד יצא ידי חובתו.
 מי שקורא המגילה ב"ד ושולח ביום ט"ו משלוח מנות למי שהוא קורא המגילה בט"ו, לא יצא ידי חובה כיון שאינו כבר יום שמחה בשבילו כלל. כ"כ בשו"ת אהל יוסף מולכו סימן טו.
 מי שקורא המגילה בט"ו ושולח מנות ביום ט"ו למי שקורא המגילה ב"ד, לא יצא ידי חובה, כיון שאינו מחוייב כמוהו בשמחת היום ולגביו כבר עבר חג הפורים. חזו"ע הערה מז וחלק בזה על"ה הגר"מ מזוז שליט"א בסנסן ליאר עמוד רח שכתב שיוצאים ידי חובה כיון שהולכים אחרי הנותן ולא אחרי המקבל.
 מי ששלח מנות לחבירו ולא קיבלם עד שעבר פורים, לא יצא ידי חובתו, ופשוט.

בברכה אלון בן שבת

שרי המאה פן המדרח

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב אליהו לופס

מי הוא הר"מ בשיבת פורת יוסף שהגיש לו מן הגרע"י צוק"ל את חיבורו הראשון, קונטרס "יביע אומר" על מסכת הוריות, וכל כן שיבח את מן התלמיד הצעיר והבהיר כי הוא רואה בו פוטנציאל אדיר. וכן כתב בדברי ההסכמה בפתח הספר של מן כי "מאז שהתחיל ללמוד אצלי הכרתיו שהוא עתיד לעשות חיל בתורה." וכשנעדר מן מהישיבה לזמן מה כדי לעבוד בחנות של אביו, היה ר"מ אחד בישיבה שדפק על דלתו של חכם עזרא עטיה זצ"ל כדי לתהות מדוע חדל התלמיד עבדיה יוסף מלחבוש את ספסלי הישיבה.

הרב אליהו לופס זצ"ל נולד ב' בטבת תר"ן בחלב שבסוריה לרב יעקב ולחנה לופס, בן למשפחת רבנים בת 300 שנה. היה ר"מ בישיבת "פורת יוסף", דיין בבית דין צדק לעדת הספרדים בירושלים וממקימי שכונת "בית וגן" בירושלים. בין תלמידיו נמנו כמה רבנים מפורסמים, בהם הרב עובדיה יוסף זצ"ל.

אם הרב לופס היה חי היום בזמנינו ורואה בהתפתחותה של עולם התורה וההלכה כפי שלא היתה מעולם בעם היהודי ועוד בארץ ישראל היה מתפעל ללא ספק, והדברים נאמרים כלפי מה שנאם בהיותו בישיבת פורת יוסף וז"ל: איה כל אותם הישיבות וכל אותם בתי התלמידי חכמים קודש קודשים, שהיו לעדת הספרדים? ואל תאמר הימים הראשונים היו טובים מעתה? לא כן האמת, גם עתה יש לנו כסף ותועפות, ויש לנו די זהב, רק חסר לנו הרגש, חסר לנו הרצון, אם נרצה לילך בדרך הראשונים לייסד בתי תלמוד תורה ויראה, יש לנו האפשרות והיכולת, ואפילו אם לא היה לנו כספי כוללות ושאר הקדשות הנמצאים תחת יד העדה, היינו יכולים לשים מס חמישה גרוש לכל גולגולת לקרן התורה, ובזה היינו יכולים לגדל כמה נטיעות טובות, לא היה לנו זולת 'בן פורת יוסף' עוד 'בן פורת עלי עין' של תורה, אזי היינו כמה בנות צועדות לפנינו 'עלי שור'. זכרו איך הייתה עדת הספרדים לתפארת, ברבניה ובגאווה, וממנה תורה יוצאה לכל עם ישראל. ע"כ.

ואביא לפניכם דבר תורה קצר מפי קודשו, מסוג דברי התורה ברובד הפשט המתוקים שיופים בפשטותם. וז"ל: 'כפה פרשה לעני וידיה שילחה לאביו' - כפה פרשה לקבל מהנדיבים בעד העניים, ולכן נקט 'כפה' ולא 'כפיה' או 'ידיה' לרמוז על מנהג הטוב שהיה לה לצדקת שהייתה מקבלת מהנדיב כל מה שייתן אפילו דבר קטן מאוד, ולכן פרשה כף אחת לרמוז שמקבלת כל שהוא, ואחר כך חילקה לאביון בסבר פנים יפות, בשתי 'ידיה' - נתנה בעין יפה ומתנה מרובה. (אמרי פי' ובן אביחיל).

ביום ד' בתמוז ה'תרצ"ח נפטר לאחר ייסורים וצער כשהוא במלוא כוחותיו ושנותיו הצעירות, כבן 48 שנים. מפאת אשפוז וטיפול מוטעה, בבית החולים "משגב לדך" בעיר העתיקה, כשקיבל בטעות זריקה לא סטרילית התפתחו ברגלו נמק והרעלת דם כללית, ומיד הועבר לבית החולים "וואלך" שעיר צדק שם חלה הידרדרות נוספת במצבו.

בימי מחלתו האחרונים, כשהיה באפיסת כוחות, הוכיח את המבקרים אותו בבית החולים: "העיקר היא התורה". לחולה ששכב לידו, הציע לזכות במצוות הנחת תפילין שלא יהא כקרקפתא דלא מנח. עד רגעיו האחרונים היה בצלילות מוחלטת, ביקש שיטבילוהו במקווה טהרה לאחר פטירתו.

לרב לופס היו שלושה אחים: רבי ניסים, רבי אברהם ורבי שלום, שלושה בנים ושבע בנות.

משפחתו הוציאה לאור לאחר פטירתו את הספר "אמרי פי ובן אביחיל" - דרושים מוסריים על התורה. בשכונת "בית וגן" בירושלים נקרא רחוב על שמו.

כולנו מחכים ליום בו נוכל למחות מחייה גמורה את אותו גוי ארור, לאורך כל ההיסטוריה חפש ותכנן להשמידנו, ורק הקב"ה הצילנו מידו. זוכים אנו לקיים בשבת זו את זיכרון מחיית עמלק ע"י הקשבה למפטיר בפסוקים של סוף פרשת כי תצא וחותרים עם הציווי "לא תשכח". התורה מלמדת אותנו שהדרך היחידה למחות את עמלק - היא לא לשכוח לעולם בכל רגע את שעשה, את האסטרטגיה שהוא נקט בה, ואת כוונתו הודונית. אז לפני שאנחנו מדברות על העמלקים של דורנו אנו, ומוחים את זכרם השנה, נברר אחת ולתמיד מה גדר המצווה ואיך נוכל לקיימה?

מיהו עמלק?

מטרת בריאת העולם היא לקדש את שם ה' "ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". עמלק ריכו את כל כוחות הרע בבריאה על מנת להתנגד למטרת הבריאה - וכך מתנגד לתיקון העולם. ביציאת מצרים כל העולם כולו התמלא ביראה מלפני ה' הגדול המוציא את ישראל ממצרים, והם באו להילחם עם ישראל. ומטרתם הייתה אחת לקרר, שכל העולם ירד מדרגת הפחד והיראה שקבלו בעקבות הניסים הגדולים של יציאת מצרים. עמלק הוא עם שהאידיאל שלו הוא כפירה בה' ובכל דבר שבקדושה, ולכן מיערים ספקות מחלוקות והתחכמויות נגד ה' מה שמוביל לחילול שם ה'. וכמו שכולנו יודעות חילול ה' זו העבירה החמורה ביותר אף לאחר שהאדם עשה תשובה עדיין לא מתכפר חטאו לגמרי וגם לאחר ייסורים עדיין נשאר ממנה רושם ורק במוות מצליח להשלים כפרה על חטא חמור זה. ולכן התיקון הוא דווקא במחייתו. נזכור בכל רגע שקיומו של עמלק ברגע הזה מפרידה את העולם מתיקונו. נשאף לקחת אחריות אישית ולחתור לתיקון השלם שלנו ושל העולם על ידי הרצון וההשתוקקות לעקור ולמחות את זכר עמלק. נתבונן מזווית נוספת על עמלק - זה שיושב לנו בפתח הלב ואורב לנו שם, לבל ניפול ברישתו.

עמלק שבלב - הקולות המקטינים

זה שמקרר אותך מכל התלהבות של קדושה, זה שמוריד אותך, למה את צריכה להתחזק ב... גם ככה לא תחזיקי יותר מ-5 דקות. זה שמוריד לך את הביטחון ומייאש אותך, אין א"א לסמוד עליך, נולדת לכישלון, אבוד לך מראש, את לא יכולה לא לכעוס, זה בלתי אפשרי. זה שמכבה לך את הרצון עוד לפני שהתחיל. וגם דואג בעקביות לבלבל אותך ומשאיר אותך טועה לבד בדרך, אל תדאגי, הוא גם צוחק עליך כל פעם ש"הלך לוי". זה שלא נותן לך לראות כמה טוב עשה עימך ה' אלא רק כמה עייפה את ואין לך כוח, והוא נכנס במחשבות שלך: באמת מה כבר אפשר לדרוש מאישה קטנה כמוני, בדור כל כך נמוך? ואיך אצליח לגבור על כל ההפרעות? על כל המעצורים? על כל הפחדים?

כוחה של מחאה

אני זועקת אלייך - את חזקה, חזקה מאוד, הרבה יותר ממה שאתה חושבת. הרבה יותר ממה שאת מסוגלת לחשוב שאת. לא עת לחשות ולשתוק, עת לקום למלחמה מולו. כמו שאת יודעת מאבק מתמיד זה לא משהו שמחזיק לאורך זמן, ולכן בטקטיקה שונה, כמו שציוותה התורה "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח", למחות למחות ושוב למחות !!! להוריד את כל הקולות המקטינים לשחרר אותם מהחיים שלך! ולבחור שוב ושוב לעשות פעולות ולחשוב מחשבות מחזקות שמעלות לך את הביטחון, שמעודדות אותך, את לא לבד במלחמה הזו - זו המלחמה של כולנו, המלחמה האחרונה, והוא מנסה לקחת טרף, שבויים, ובכל מאודו להוציא יותר, להכניע אותנו כמה שיותר כדי לכפור בה', כדי לחלל את כל הקדוש והיקר, האם תתני לו?

עמלק בדורנו

המאורעות האחרונים ממחישים לנו ממש איך הוא אורב לנו בכל פינה ואיך הוא זומם לכלותנו, ולא נח ולא שקט עד אשר יראה במפלתנו, נתפלל לפדיון שבויים, ולשיקום פצענו המדממים כעם וכנשמות שכל מהותנו אמונה. ונתמקד איך כל דבר בבריאה רק מגלה יותר מציאותו של ה' בעולם וכל גילוי רק מוסיף חיוק, בצורה פשוטה בלי התחכמויות. נפסיק עם התירועים שאנחנו מוכרים לעצמנו, לגבי היכולת שלנו לקום מהנפילות. ונחפש להבין בכנות פנימית מה אנחנו מרוויחים מהנפילה, שבגללה שווה לנו להישאר ולהתבוסס. לפעמים, האמת לא נעימה ואולי קצת נוקבת, אך תמיד היא יפה נקייה ומטהרת. כתוב בבני יששכר שעמלק זה בגימטריה 240 כמו המילה ספק, המקור של ספקות בחיים נובע מעמלק. יש ביטוי "אין שמחה כהתרת הספקות", דווקא לפני פורים תקנו לומר זכור, ולכן השמחה בפורים בוקעת רקיעים ואמרו חכמים שבר"ה ויום הכיפורים עושים תשובה מיראה ובפורים שבו ישראל מאהבה. ופורים גדול מיום הכיפורים. כל דקה בפורים גדולה ממעלת תפילת נעילה.

למעיישה

חברה יקרה תענית אסתר ויום הפורים בפתח, ואני מבקשת ממך אנא נצלי אותו לתפילות תקיפה ותכתבי את כל ענייך ואת כל ילדייך, ואת כל משפחתך. בתוספת פרק כב בתהילים, אם תתכונני לזה מוקדם יקל עליך כי יש מניעים גדולים להטריד את האדם בזכות העצומה של תפילה בפורים. תאמרי לעצמך אני חזקה, יש בי כוח לפעול עבורי וגם עבור הכלל. תבקשי, תדפקי ותעני בע"ה ואל תשכחי להתפלל על עמי".

לילה שלם ואושר שלם!!

ד"ר דפנה

דפנה דהאן ליורה - dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים